

„Renglish” sau „Engleza Romanizata”

*Lect. univ. dr. Doina Ivanov
Facultatea de Limbi și Literaturi Străine
Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”*

Rezumat

Acest articol abordează o problemă centrală din domeniul lingvisticii aplicate: identificarea și analiza erorilor făcute de vorbitorii de română ca limbă maternă în folosirea limbii engleze ca limbă străină. Implicațiile erorilor pentru înțelegerea procesului de învățare și, în special, a fenomenului de interferență lingvistică sunt analizate pentru a înțelege mai bine proprietățile limbii, a principiilor și valorilor gramaticii universale, precum și a mecanismelor de interferență între mai multe sisteme lingvistice. O strategie de predare adecvată trebuie să pornească de la identificarea erorilor și înțelegerea cauzelor acestora. Cercetătorul are misiunea importantă de a identifica erorile și, mai ales, de a le analiza corect cauza. Numai o înțelegere corectă a erorilor poate deschide calea către o predare bazată pe înțelegerea contextualizată a procesului cognitiv de învățare a unei limbi străine.

Cuvinte cheie

lingvistica aplicată, interferență lingvistică, analiza contrastivă, analiza erorilor, gramatica universală, sisteme lingvistice.

Motto:

*Pentru cei care se ocupă de achiziția unei limbi secundare (ALS) este clar că există o ierarhie în domeniile reprezentate de lingvistica aplicată și achiziția limbii și că ALS ocupă o poziție inferioară. Cu toate acestea, cred ca toți luăm parte la un demers cu un scop comun și anume să descoperim natura limbii/gramaticii, cum este reprezentată, cum se învață, cum se prelucrează și cum este utilizată
(White, L., 1996:1).*

Elaborarea prezentului articol a fost inspirată de constatarea că, în învățarea limbii engleze de către români, apar o serie de erori lingvistice dintre care cele datorate fenomenului de interferență, adică influența limbii materne asupra

limbii străine studiate, reprezintă o prezență constantă și sistematică. De aceea, am pornit de la ipoteza că fenomenul interferenței poate constitui un reper interesant de cercetare pentru profesorul angrenat într-un proces continuu de evaluare și perfecționare a propriului proces de predare.

Orice eroare de limbă, inclusiv cea interferențială, poate fi o fereastră care se deschide spre fenomenul complex și adeseori greu de explicat pe care îl reprezintă învățarea în sensul de achiziționare a unui sistem lingvistic. Eroarea este întotdeauna semnul acestui proces în derulare, care poate indica profesorului nivelul de dezvoltare lingvistică a studentului, atitudinea acestuia față de învățare, dar mai ales direcția în care este necesar sprijin pedagogic. Cu alte cuvinte, interferența ca eroare lingvistică poate deveni un fenomen semnificativ atât pentru cel care învață cât și pentru profesor sau cercetător.

Orice practician are nevoie de un punct de referință, de „un centru de interes”, de o lentilă de analiză care să îl ajute să își structureze permanent efortul pedagogic în sensul îmbunătățirii acestuia.

Personal acest punct l-a reprezentat fenomenul interferențelor, constatând că acestea se manifestă nu doar într-un anumit domeniu, ci pe paliere multiple ale limbii: fonetic, morfologic, sintactic și lexical. De asemenea am observat că aceleași greșeli datorate interferenței se repetă constant la fiecare generație de studenți. Ele produc ceea ce comunitatea profesorilor de engleză a numit ironic „Renglish” (Romanian-English), adică o „engleză romanizată” și, bineînțeles, incorectă din punctul de vedere al standardelor vorbitorilor nativi. Aceste constatări m-au determinat să formulez o ipoteză de lucru conform căreia fenomenul interferențial ar putea fi teoretizat prin cercetare și ulterior valorificat în predare.

Articolul de față își propune să analizeze interferența ca eroare lingvistică și să prezinte o delimitare teoretică a conceptului. De asemenea, folosind cadrul teoretic, voi încerca să investighez o situație particulară de predare/învățare și, pe baza probelor din corpusul empiric să propun o soluție în cadrul acesteia. Astfel, greșelile studenților români datorate interferenței dintre limba maternă și limba engleză pot să devină un material didactic sub forma unor exerciții de autocorectare, care să conducă în final la o învățare cât mai corectă a limbii străine studiate.

Obiectivul principal a fost identificarea oportunităților pe care fenomenul de interferență le poate oferi pentru învățare reflectivă studenților români care învață limba engleză.

Metodele folosite în articol sunt analiza contrastivă și analiza erorilor.

Analiza contrastivă reprezintă unul dintre domeniile de marcă ale lingvisticii aplicate. Ea este o metodă de bază în studierea interferențelor între două limbi. Ipoteza teoretică inițială care stă la baza analizei contrastive susține că zonele de contrast maxim din organizarea a două limbi sunt potențial generatoare de erori în învățarea unei limbi străine (aici se poate vorbi de un transfer negativ sau interferență), în timp ce zonele cu organizare identică sau asemănătoare conduc la învățarea limbii cu ușurință (aici se poate vorbi de un transfer pozitiv sau facilitare).

Analiza contrastivă urmărește identificarea zonelor potențial generatoare de erori născute din înseși diferențele dintre două limbi, în timp ce analiza erorilor extrage maximum de consecințe aplicative din interpretarea erorilor. În predarea și învățarea unei limbi, analiza erorilor reprezintă tehnica de identificare, inventariere, clasificare și interpretare a erorilor care intervin ca efect al transferului negativ de la limba sursă, de bază sau maternă (L1) la limba țintă (L2).

Corpusul empiric

Corpusul empiric supus analizei este alcătuit atât din probe de eroare internă cât și interferențială. Am luat în considerare și probele de eroare internă deoarece raportul dintre acestea și cele interferențiale este o problemă recunoscută în cercetarea de specialitate. Fără a intra în detalii legate de culegerea datelor la acest punct, pot menționa că sursa exemplificărilor din corpusul empiric provine în mare parte din două tipuri de texte:

- texte *închise*, rezultat al unor activități de traducere;
- texte *deschise*, rezultat al unor activități de exprimare mai mult sau mai puțin liberă: eseuri, narațiuni cu suport vizual etc.

Autorii probelor sunt studenți ai Facultății de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea „Dimitrie Cantemir”, specializarea limba engleză principal – limba italiană sau arabă secundar.

Interferența – Considerații preliminare

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, interferență înseamnă „întâlnire, încrucișare, combinare sau suprapunere a două fenomene”. În articolul de față fenomenul de interferență va face referire la greșelile de limbă care sunt generate de contactul dintre cele două sisteme lingvistice care interacționează, și anume, limba maternă (L1) și limba străină (L2).

Literatura de specialitate definește conceptul de interferență ca viciu sau eroare de competență lingvistică ce rezultă din utilizarea unor elemente dintr-o limbă atunci când se folosește pentru exprimare cealaltă limbă (Richards, J., 1974:59). Mai mult, fenomenele de interferență denotă totalitatea cazurilor de abatere de la normele unei limbi sau care apar în folosirea deprinderilor productive, de exprimare liberă, respectiv vorbire și scriere, de către „bilingvi”, adică persoane care folosesc alternativ două limbi (Weinreich, U., 1975:45).

Există un consens în toate studiile efectuate pe această temă și anume interferența se încadrează în ampla categorie a erorilor de *transfer*.

În acest articol interferența este tratată din punct de vedere lingvistic, adică vom arăta în ce măsură acest fenomen este determinat de contactul între structurile limbii române și limbii engleze. Totuși pentru rigurozitate științifică, trebuie să menționăm faptul că modalitatea în care interferența se produce este influențată și de factori extralingvistici care țin de cadrul larg psihologic și sociocultural.

Metodele specifice utilizate pentru a cerceta procesul de achiziție a unei limbi stăine și pentru a înțelege fenomenul de interferență ca parte a procesului de învățare parcurs de studenții mei la cursul practic de limba engleză sunt Analiza Contrastivă (AC) și Analiza Erorilor (AE).

Analiza contrastivă (AC)

Analiza contrastivă sau lingvistica contrastivă (LC) examinează prin comparare și pune în evidență deosebirile și asemănările dintre structurile a două limbi: pe de o parte, limba maternă, iar pe de altă parte, limba țintă. Pe această bază, s-a considerat că se pot prevedea și explica dificultățile care vor fi întâmpinate de vorbitorii unei limbi în însușirea altei limbi, principiul de bază fiind că o diferență mare între cele două sisteme lingvistice implică și o dificultate mai mare la învățare.

Această definire laică a conceptului de analiză contrastivă se regăsește și în literatura de specialitate. Astfel, Bugarski propune următoarea definiție actualizată a termenului:

Lingvistica contrastivă ar putea fi în mare definită în prezent drept studiul sistematic al asemănărilor și deosebirilor în structura și utilizarea a două sau mai multe varietăți lingvistice realizat în scopuri teoretice și practice (apud Hayati , 1997:21).

Analiza erorilor (AE)

Motto:

Majoritatea analizelor erorilor recurg la probe obișnuite de examen (compuneri, traduceri etc.) ca sursă de date (Ellis, 1996:50).

Eroarea ca fenomen

Eroarea este un fenomen prin care se manifestă incapacitatea celui care învață o limbă străină de a actualiza forma sau funcția cerută de un anumit context de comunicare. Conceptul de *eroare* acoperă o mare varietate de fenomene, deosebite atât ca intenție, cât și ca mecanism de producere și manifestare. Există erori voite, intenționate și neintenționate. Unele se produc din cauza necunoașterii normei, altele în ciuda cunoașterii ei. Unele eori sunt tranzitorii, caracterizând anumite faze din procesul achiziției unei limbi, altele pot să apară permanent la emiterea sau receptarea mesajului, în comunicarea orală sau scrisă, ele afectând selecția sau combinarea unităților de la diversele nivele ale limbii și așa mai departe. Totuși trăsătura comună a acestor fenomene atât de variate este caracterul lor deviant de la norma lingvistică în vigoare în momentul producerii lor în L2. Erorile însoțesc performanța lingvistică, orală sau scrisă, a vorbitorilor non-nativi prin care aceștia recurg la forme alternative de substituire a formei corecte din cauzele menționate mai sus.

Numeroase studii au evidențiat faptul că disfuncțiile care produc o eroare de limbaj își au originea în particularitățile mecanismului de transpunere a gândirii în limbă, în caracteristicile sistemului lingvistic ca atare, precum și în caracterul linear al vorbirii. La aceste aspecte generale se adaugă aspecte ținând de specificul fiecărui cod lingvistic, de contextul socio-cultural și de caracterul mai mult sau mai puțin explicit și coercitiv al normelor, aspecte care țin de vârstă și de gradul cunoașterii limbii de către vorbitori, de factori psihici și fiziologici cu caracter constant sau momentan etc.

Cauzele erorilor

Clasificarea cauzelor erorilor lingvistice manifestate de student, așa cum este propusă de diverși autori, are grade diferite de complexitate. De exemplu, o clasificare larg acceptată în literatura de specialitate este cea propusă de Richards (1992), prin care se identifică trei cauze majore:

- a. împrumutul unor construcții din L1;
- b. extinderea construcțiilor din L2;

c. exprimarea sensului prin utilizarea cuvintelor și a gramaticii deja cunoscute.

Cristea T. recunoaște caracterul vast al domeniului de manifestare a erorii lingvistice, dar perspectiva ei încearcă o departajare între eroare identificată ca *mecanism de producere* și eroare ca *rezultat* (Cristea, 1977: 84).

Corpus empiric

La baza corpusului empiric pe care l-am alcătuit au stat *fișele cu erori* actualizate de studenți în diferite contexte de lucru.

Corpusul empiric a fost rezultatul activității curente iar scopul întocmirii lui a fost de natură pedagogică, și anume de a realiza o *listă de control cu posibile surse de interferență* pe care profesorul sa bifeze abordarea problemelor critice semnalate pe parcursul desfășurării cursului.

Grila de analiză

Criteriile care formează substanța grilei de analiză au fost rezultatul documentației din literatura de specialitate. Ea este rezultatul nevoilor specifice de analiză ale prezentului articol.

I. Identificarea tipului general de eroare

A – eroare internă

B – eroare interferențială

II. Identificarea tipului de interferență

C – analogie extinsă (lexic)

D – transfer structural (morfosintactic)

E – inter/intralingvistică

III. Descrierea lingvistică I (adaptat după sistemul Charles M. Carlton, 1978)

F – literă (ortografie)

G – formă

H – sintaxă

I – cuvânt

IV. Descriere strategică

J – substituție și/sau transformare

K – omisiune

L – adăugire

M – utilizare eronată

N – ordine defectuoasă

V. Evaluare

O – inteligibilitate mare (impact local, la nivelul unei singure unități)

P – inteligibilitate medie (impact la nivel sintagmatic)

R – inteligibilitate scăzută (impact global)

Interpretarea grilei de analiza

În funcție de grila alfabetică prezentată anterior, exemplul de mai jos se va citi după cum urmează:

V	IV	III	II	I	Nr.	Enunț original L2
O	M	G	D	B	11	To save money not to spend 11 <u>them</u>

Eroarea 11 – eroare interferențială (**B**), datorată transferului structural (**D**) (în limba română cuvântul *bani* este un substantiv la plural care cere acord/determinanți la plural, în timp ce în limba engleză cuvântul *money* cere acord/determinanți la singular), determinând opțiunea pentru o formă pronominală incorectă (de plural în loc de singular), (**G**) datorită unui proces de utilizare eronată cauzat de cunoașterea parțială a codului L2 la nivelul psiholingvistic (**M**), dar care nu afectează inteligibilitatea (**O**)

Concluzii

Realizarea experimentului „The aliens” (Extratereștii) a relevat o serie de erori lingvistice făcute de studenți în timpul activității. Deși demersul a fost destinat mai degrabă familiarizării cu tehnicile de experiment pedagogic el s-a dorit a fi parte dintr-o cercetare lingvistică ale cărei rezultate pot fi folosite ulterior la cursul practic de limba engleză.

În ceea ce privește nivelul L2 pot spune că este încă scăzut. Din numărul total de studenți prezenți la experiment opt au bifat nivelul **C1** și doi nivelul **B2** pe grila de autoevaluare CECR (Cadrul European Comun de Referință).

Interferențele din corpusul empiric și alte interferențe din mai multe corpusuri empirice realizate pe parcursul cercetării le-am folosit în exerciții aplicative la cursul practic de limba engleză.

Bibliografie

1. Carlton, Ch.: *Further Contrastive Studies, Theoretical Studies, Contrastive Grammar, Error Analysis*, București: Bucharest University Press, 1978
2. Ellis, R.: *The Study of Second Language Acquisition*, Oxford, Oxford University Press, 1996
3. Krashen, S.: *Principles and Practice in Second Language Acquisition*, Oxford, Pergamon, 1982
4. Krashen, S., Scarcella, R. (eds.): *Language Transfer in Language Learning*, Newbury House, Publisher, Inc. Rowley, Massachusetts, 1983